

Kiik, L., Tammepõld, M-M., & Tragel, I. (koost.) (2025). Eesti keele (emakeelena) õpikute kasutuse küsitluste tulemused 2024-2025. Eesti keele õppe ja keeleteadlikkuse keskus. <https://tekstiloom.ee/ilonatragel.ut.ee/publikatsioonid/> [Küsitluste raportid]

Eesti keele (emakeelena) õpikute kasutuse küsitluste tulemused 2024-2025

Analüüsitud andmed koguti küsimustikuga 15.11.2024 toimunud "Emakeeleõpetajate sügiskonverentsil" ja 07.05.2025 toimunud eesti keele õpetajate täiendkoolitusel "Keeleteadlikkus, kirjutamise tulevik ja teaduspõhised eesti keele (emakeelena) ülesanded" osalejatelt. Küsimustikus paluti märkida õpetatavad klassid ja valida kasutatavad õpikud, kusjuures võimalik oli lisada õpikuid, mis etteantud nimekirjast puudusid ("Muu"). Lisaks paluti vastajatel hinnata, kui suurt osa õpikust nad kasutavad ja kui suure osa õppematerjalidest õpikud moodustavad. Neil küsimustel oli neli valikvastust, mis järgisid veerand/pool/kolmveerand/terve loogikat. Küsimuste juures, milles paluti anda hinnang, sai oma valikut kommenteerida ja küsimustiku viimane küsimus lubas vastajatel muid mõtteid jagada. See raport annab ülevaate uurimuse kvantitatiivsetest tulemustest.

1. Üldised tulemused

Kokku vastas küsimustikule 56 eesti keele õpetajat. Üks õpetaja võib õpetada mitmeid klasse (vt tabel 1) ja eri õppeastmetel (vt tabel 2). Vastanud õpetajatest 53 (95%) kasutab õpikutest vähemalt mingit osa ja 3 (5%) mitte. Kokku arvu tuleb järgnevas tabelis tõlgendada kui vastavat klassi ja õppeastet õpetavat tinglikku õpetajat.

Tabel 1. Õpetajate arv iga klassi kohta.

klass	õpetajate arv	osakaal (%)
4. klass	7	3.3
5. klass	22	10.5
6. klass	17	8.1
7. klass	25	11.9
8. klass	31	14.8
9. klass	34	16.2
10. klass	28	13.3

11. klass	25	11.9
12. klass	21	10.0
Kokku	210	100

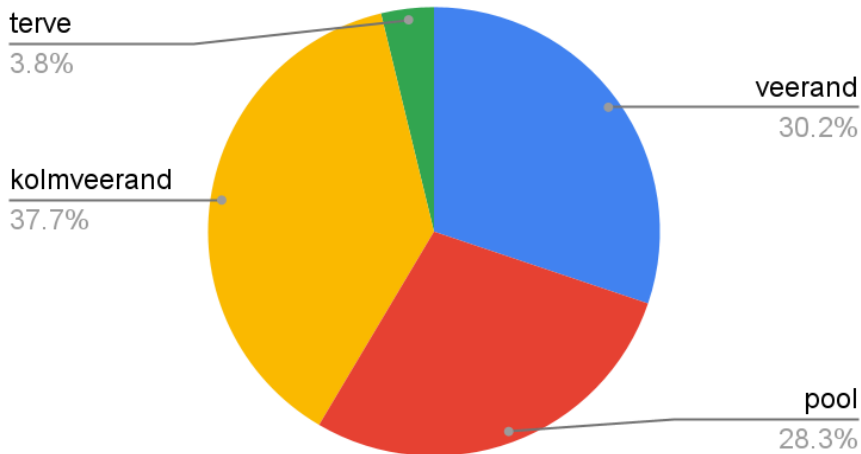
Tabel 2. Õpetajate arv kooliastmeti

kooliaste	õpetajate arv	osakaal (%)
II ja III kooliaste	21	38.2
ainult III kooliaste	5	9.1
III kooliaste ja gümnaasium	7	12.7
ainult gümnaasium	16	29.1
II, III ja gümnaasium	6	10.9
Kokku	55	100

Populaarsemaiks 4. klassi õpikuks osutus "Eesti keele õpik 4. klassile" I ja II osa (Sarapuu, Piits, Orgla, Lepp, Urmet, Vanamölder 2011/2022). 5. ja 6. klassis on kasutusel Piitsi, (Sarapuu) ja Varuli (2012, 2013) sari või Babõlski, Puksandi (ja Rossi) "Koma" ja "Punkt" õpikud. 7. klassis on enim kasutusel Ratassepa "Sõnadest tekstini" (2009), sama sarja "edu" jätkub 8. klassis ("Lausetest tekstini") ja 9. klassis ("Mõttest tekstini"). Lisaks on 7.–9. klassis levinud sari "PEEGEL" (Bobõlski, Puksand, 2011, 2012, 2020). Gümnaasiumiastmes on valdavalt kasutusel sari "JOHANNES" (Puksand, Ross 2016, Bobõlski, Ross 2017, Kumpas, Mund, Ross 2018), kuid on mainitud ka teisi õpikuid. Vaadates märgitud või lisaks mainitud õpikuid, on II ja III kooliastme klassides kasutusel 2–4 erinevat, kuid gümnaasiumis 13 eri õpikut. Kõiki valikus olnud õpikuid ja seda, mitu vastajat seda konkreetset õpikut kasutab, saab vaadata lisast 1.

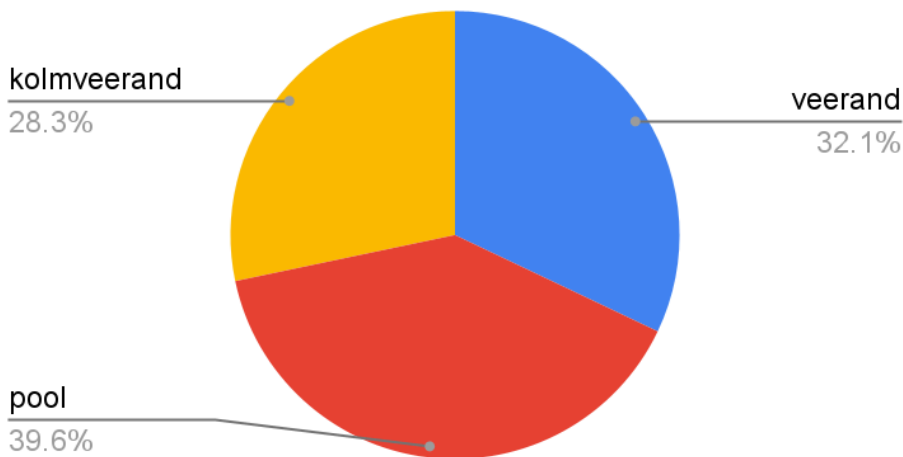
Siiski ei leia õpikud enamasti tervenisti kasutust. Küsimusele, kui palju õpiku mahust kasutatakse (K1), kasutab u veerandit 30%, poolt 28% ja kolmveerandit 37% vastanud õpetajatest (n = 53). Ainult 2 õpetajat vastasid, et nad kasutavad tervet õpikut (vt joonis 1).

Kui palju õpiku mahust te umbes keskmiselt kasutate?

Joonis 1. Kui palju õpikute mahust õpetajad keskmiselt kasutavad (K1)

Umbes kui suure osa kogu teie kasutatavatest õppematerjalidest moodustavad õpikud?

Joonis 2. Õpikute osakaal õppematerjalides

Küsimuse, kui suure osa õppematerjalidest moodustavad õpikud (K2), vastustest selgub, et õpikud on umbes veerandi õppematerjalidest 32%, poole 40% ja kolmveerandi 28% vastajate jaoks. Ainult õpikut ei kasuta vastanutest mitte keegi (vt joonis 2). Järgmisena vaatame tulemusi kooliastmeti.

2. Teise kooliastme tulemused

II kooliastmes (4.–6. klass) õpetas 28 vastanud õpetajat (klasside jaotust vt tabelist 3), kusjuures 27 neist märkis, et kasutab õpikut. Tabelis 4 on näha õpikuid, mida selles kooliastmes kasutatakse (n = 53), kusjuures märgitud klass ja valitud õpikud ei ole alati

kooskõlas. Teisisõnu võidi nt 6. klassi õpetamisel märkida ka 5. klassi õpikuid või teatud klasside puhul õpik valimata jätta (põhjus ei ole selge, võib-olla on tegemist vastajate eksitusega). Kooliastmes on kasutusel 8 eri õpikut.

Tabel 3. II kooliastme vastavate klasside õpetajaid vastajate hulgas

klass	õpetajate arv
4. klass	7
5. klass	22
6. klass	17
Kokku	46

Tabel 4. II kooliastmes kasutusel olevaks märgitud õpikud

õpik	mainitud arv
Eesti keele õpik 4. klassile I osa (Sarapuu, Piits, Orgla, Lepp, Urmet, Vanamõlder 2011/2022)	7
Eesti keele õpik 4. klassile II osa (Sarapuu, Piits, Orgla, Lepp, Urmet, Vanamõlder 2011/2022)	7
Sinasõprus keelega. 4. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2021)	1
Eesti keele õpik 5. klassile (Piits, Sarapuu, Varul 2012)	13
Sõnasõber: V klassi eesti keele õpik (Maanso, Vardja, Vardja 2002)	1
KOMA. 5. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2020)	7
Eesti keele õpik 6. klassile (Piits, Varul 2013)	12
PUNKT. 6. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand, Ross 2013)	5
Kokku	53

Nendest 27st õpetajast kasutavad õpiku mahust veerandit 2 (7%), poolt 8 (30%), kolmveerandit 16 õpetajat (59%). Tervet õpikut kasutab 1 õpetaja (4%). Õpikud moodustavad õppematerjalist veerandi 4 (15%), poole 12 (44%) ja kolmveerandi 11 (41%) õpetaja sõnul. **Siiski on tähtis märkida, et õpiku mahu vastused on selles kooliastmes õpetavate õpetajate üldised hinnangud, mitte selge kvantitatiivne tulemus õpikukasutuse kohta selles kooliastmes.**

3. Kolmanda kooliastme tulemused

III kooliastmes (7.–9. klass) õpetab 39 sellele küsimustikule vastanud õpetajatest. Klasside jaotust näeb tabelist 5. Tabelis 6 on näha selle kooliastme õpikute valimiste arvu. Ka siin ei kasutata iga klassiga õpikut. Kooliastmes on kasutusel 9 eri õpikut.

Tabel 5. Arv õpetajaid klasside kohta (III kooliaste)

klass	õpetajate arv
7. klass	25
8. klass	31
9. klass	34
Kokku	90

Tabel 6. III kooliastmes kasutusel olevaks märgitud õpikud

õpik	mainitud arv
Sõnavorm ja kõne: 7. klassi emakeele õpik (Õunapuu 2002)	1
Sõnadest tekstini. Eesti keel 7. klassile I osa (Ratassep 2009/2017)	21
Sõnadest tekstini. Eesti keel 7. klassile II osa (Ratassep 2014)	20
PEEGEL 1. 7. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2012)	6
Lause ja kõne: 8. klassi eesti keele õpik (Õunapuu, Õunapuu 2002)	1
Lausetest tekstini. Eesti keel 8. klassile (Ratassep 2010/2012)	22
PEEGEL 2. 8. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2020)	9
Mõttest tekstini. Eesti keel 9. klassile (Puik, Ratassep 2013)	23
PEEGEL 3. 9. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand, Ross 2011)	11
Kokku	114

Nendest 39st õpetajast kasutavad õpiku mahust veerandit 4 (10%), poolt 14 (36%), kolmveerandit 19 õpetajat (49%). Tervet õpikut kasutavad 2 õpetajat (5%). Õpikud moodustavad õppematerjalist veerandi 6 (15%), poole 20 (51%) ja kolmveerandi 13 (33%) õpetaja sõnul. Ka siin on oluline märkida, et need hinnangud on üldised, mitte kooliastmepetsiifilised (see tähendab, et õpetaja andis õpiku mahu kasutamise hinnangu kõigi õpikute kohta kokku, mida ta kasutab).

4. Gümnaasiumiastme tulemused

Gümnaasiumiklasse (10.–12. klass) õpetab 29 küsimustikule vastanud õpetajat (klasside jaotust vaata tabelist 7). Tabelis 8 on kõigi selles kooliastme õpikute mainimiste arv, kusjuures selle õppeastme puhul lisati vastuseid kasutades “Muu” valikut. Ka siin ei olnud õpetatav klass ja valitud “JOHANNES” õpik alati vastavuses. Võrreldes teiste õppeastmetega on gümnaasiumis kasutusel kõige suurem arv ja kõige suurem valik õpikuid: kooliastmes on kasutusel 13 eri õpikut.

Tabel 7. Arv õpetajaid klasside kohta (gümnaasium)

klass	õpetajate arv
10. klass	28
11. klass	25
12. klass	21
Kokku	74

Tabel 8. Gümnaasiumis kasutusel olevaks märgitud õpikud

õpik	mainitud arv
Johannes I (Puksand, Ross 2016)	17
Johannes II (Bobõlski, Ross 2017)	16
Johannes III (Kumpas, Mund, Ross 2018)	14
Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum (Kern, Võik 2014)	13
Meedia ja mõjutamine (Aava, Salumäe 2013)	9
Meedia ja mõjutamine. Gümnaasiumi meediaõpetuse õpik (Tankler, Tisler 2019)	12
Meedia mõju (Kask 2013)	7
Meediaõpetus (Kask 2015)	5
Argumendi jõud. Nõuandeid gümnaasiumiõpilastele arutleva kirjandi kirjutamiseks (Kaldjärv 2007)	7
Keelemeel (Mägi, Puik, Leiger, Hein 2023)	11
Veenmiskunst (Aava 2003)	7
Eesti õigekeel (Kraut, Liivaste, Tarvo 2000)*	1
Keel ja ühiskond (Verschik, Zabrodskaja, Igav, Kütt, Kask 2017)*	1
Kokku	120

*Õpik lisatud "Muu" vastusena.

29st gümnaasiumiastmes õpetavast õpetajast kasutab õpiku mahust veerandit 14 (52%), poolt 7 (26%), kolmveerandit 5 õpetajat (19%). Tervet õpikut kasutab 1 õpetaja (4%). Õpikud moodustavad õppematerjalist veerandi 11 (41%), poole 10 (37%) ja kolmveerandi 6 (22%) õpetaja sõnul. Jätkuvalt on tegemist üldiste hinnangutega, mitte gümnaasiumi õpikute kohta spetsiifiliselt.

5. Kokkuvõtteks

Küsimustiku väikese valimi tõttu ei ole võimalik suuri üldistusi teha. On võimalik, et õpiku puudumise korral ei lisatud seda "Muu" lahtrisse, mis võib kasutatud õpikute mahu ja muid tulemusi mõjutada. Vastuseid eraldi vaadates tuli välja, et iga õpetatava klassi puhul ei pruugita õpikut kasutada või kasutatakse muu klassi õpikut (nii eelneva kui järgneva klassi oma). Madal "terve õpiku" osakaal mõlema küsimuse puhul (kui suur osa õpiku mahust on

kasutusel (K1) ja kui suure osa õppematerjalidest õpik moodustab (K2)) viitab sellele, et lisaks õpikutele kasutatakse muid materjale, mis omakorda võib tuleneda rahulolematusest õpiku(te)ga. Lisaks väheneb õpikukasutuse maht (K1) kooliastmeti, kuna “veerandi” osakaal suureneb (7% → 10% → 52%) ja “kolmveerandi” osakaal väheneb (59% → 49% → 19%).

Lisa 1. Kõik õpikud

õpik	mainitud arv	eri õpikuid klassi/kooliastme kohta
Eesti keele õpik 4. klassile I osa (Sarapuu, Piits, Orgla, Lepp, Urmet, Vanamölder 2011/2022)	7	3
Eesti keele õpik 4. klassile II osa (Sarapuu, Piits, Orgla, Lepp, Urmet, Vanamölder 2011/2022)	7	
Eesti keele õpik 4. klassile I osa (Sarapuu, Piits, Urmet, Vanamölder 2007)	0	
Eesti keele õpik 4. klassile II osa (Sarapuu, Piits, Urmet, Vanamölder 2007)	0	
Sinasõprus keelega. 4. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2021)	1	
Emakeele ABC: IV eesti keele õpik (Maanso, Vardja, Vardja 2001)	0	
Pesapuud: 5. klassi eesti keele õpik (Bobõlski, Puksand 2006)	0	3
Eesti keele õpik 5. klassile (Piits, Sarapuu, Varul 2012)	13	
Õpime eesti keelt suheldes. 5. klassile (Hiisjärv 2002)	0	
Sõnasõber: V klassi eesti keele õpik (Maanso, Vardja, Vardja 2002)	1	
KOMA. 5. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2020)	7	
Emakeele õpik 6. klassile (Hiisjärv 1999/2001)	0	
Eesti keele õpik 6. klassile (Piits, Varul 2013)	12	
Keelekillud: 6. klassi eesti keele õpik (Bobõlski, Puksand 2007)	0	
Keelesõber : VI klassi eesti keele õpik (Maasno, Vardja, Vardja 2003)	0	

PUNKT. 6. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand, Ross 2013)	5	
Sõnavorm ja kõne: 7. klassi eesti keele õpik (Õunapuu 2002)	0	4
Sõnavorm ja kõne: 7. klassi emakeele õpik (Õunapuu 2002)	1	
Noor keelekasutaja: 7. klassi eesti keele õpik (Ehala, Veismann 2001)	0	
Sõnadest tekstini. Eesti keel 7. klassile I osa (Ratassepp 2009/2017)	21	
Sõnadest tekstini. Eesti keel 7. klassile II osa (Ratassepp 2014)	20	
PEEGEL 1. 7. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2012)	6	
Lause ja kõne: 8. klassi eesti keele õpik (Õunapuu, Õunapuu 2002)	1	3
Lausetest tekstini. Eesti keel 8. klassile (Ratassepp (2010/2012)	23	
Noor keelekasutaja. II: 8. klassi eesti keele õpik (Ehala, Kiin 2002)	0	
PEEGEL 2. 8. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand 2020)	9	
Noor keelekasutaja. III : 9. klassi eesti keele õpik (Aus, Ehala 2003)	0	2
Keel ja kõne: 9. klassi eesti keele õpik (Õunapuu, Õunapuu 2002)	0	
Mõttest tekstini. Eesti keel 9. klassile (Puik, Ratassepp 2013)	24	
PEEGEL 3. 9. klassi eesti keel (Bobõlski, Puksand, Ross 2011)	11	
Johannes I (Puksand, Ross 2016)	17	13
Johannes II (Bobõlski, Ross 2017)	16	
Johannes III (Kumpas, Mund, Ross 2018)	14	
Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum (Kern, Võik 2014)	13	
Meedia ja mõjutamine (Aava, Salumäe 2013)	9	
Meedia ja mõjutamine. Gümnaasiumi meediaõpetuse õpik (Tankler, Tisler 2019)	12	
Meedia mõju (Kask 2013)	7	
Meediaõpetus (Kask 2015)	5	

Argumendi jõud. Nõuandeid gümnaasiumiõpilastele arutleva kirjandi kirjutamiseks (Kaldjärv 2007)	7	
Keelemeel (Mägi, Puik, Leiger, Hein 2023)	11	
Sõna loob. Õpi kirjanikelt (Lunter 2018)	0	
Veenmiskunst (Aava 2003)	7	
Eesti õigekeel (Kraut, Liivaste, Tarvo 2000)*	1	
Keel ja ühiskond (Verschik, Zabrodskaja, Igav, Kütt, Kask 2017)*	1	

*Õpik lisatud "Muu" vastusena.